

ЖАҚЫПОВ ОҚУЛАРЫ * ДЖАКУПОВСКИЕ ЧТЕНИЯ *
DZHAKUPOV READINGS

Профессор С.М. Жақыповты еске алу және
туғанына 75 жыл толуына арналған
«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖӘНЕ ӘЛЕМДЕГІ ПСИХОЛОГИЯ:
ТӘЖІРИБЕСІ, ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ, КЕЛЕШЕГІ»
атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

МАТЕРИАЛЫ

Международной научно-практической конференции
«ПСИХОЛОГИЯ В КАЗАХСТАНЕ И МИРЕ:
ОПЫТ, ТЕНДЕНЦИИ, ПЕРСПЕКТИВЫ»,
посвященной памяти и 75-летию
со дня рождения профессора С.М. Джakupova

The International Scientific and Practical Conference
«PSYCHOLOGY IN KAZAKHSTAN AND THE WORLD:
EXPERIENCE, TRENDS, PROSPECTS»,
Dedicated to the Memory and 75th Anniversary
of the Birth of Professor S.M. Dzhakupov

ЖАҚЫПОВ ОҚУЛАРЫ * DZHAUKPOV READINGS *
ДЖАКУПОВСКИЕ ЧТЕНИЯ

Профессор С.М. Жақыповты еске алу және
туғанына 75 жыл толуына арналған
**«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖӘНЕ ӘЛЕМДЕГІ ПСИХОЛОГИЯ:
ТӘЖІРИБЕСІ, ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ, КЕЛЕШЕГІ»**
атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

МАТЕРИАЛЫ
Международной научно-практической конференции
**«ПСИХОЛОГИЯ В КАЗАХСТАНЕ И МИРЕ:
ОПЫТ, ТЕНДЕНЦИИ, ПЕРСПЕКТИВЫ»**,
посвященной памяти и 75-летию
со дня рождения профессора С.М. Джакупова

The International Scientific and Practical Conference
**«PSYCHOLOGY IN KAZAKHSTAN AND THE WORLD:
EXPERIENCE, TRENDS, PROSPECTS»**,
Dedicated to the Memory and 75th Anniversary
of the Birth of Professor S.M. Dzhakupov

Бас редакторы:

Түймебаев Ж.Қ. – Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма төрағасы – Ректоры, филология ғылымдарының докторы, профессор;

Төраға орынбасарлары:

Дүйсенов Е.Ә. – Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма төрағасының орынбасары – Бірінші проректоры, заң ғылымдарының докторы, профессор;

Мейрбаев Б.Б. – Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, философия және саясаттану факультетінің деканы, философия ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор;

Мыңбаева А.К. – Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, жалпы және қолданбалы психология кафедрасының меңгерушісі, педагогика ғылымдарының докторы, профессор.

Ұйымдастыру алқасының мүшелері:

Осербаев Е.Н., Садвакасова З.М., Мадалиева З.Б., Бердібаева С.Қ., Тоқсанбаева Н.Қ., Жубаназарова Н.С., Кабакова М.П., Сейітнұр Ж., Баймолдина Л.О., Жолдасова М.К., Адилова Э.Т., Закарьянова Ш.Н., Лиясова А.А., Джакупов М.С.

Қ 18 ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖӘНЕ ӘЛЕМДЕГІ ПСИХОЛОГИЯ: ТӘЖІРИБЕСІ, ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ, КЕЛЕШЕГІ: ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ. С.М. Джакупов оқулары – 2025: ПСИХОЛОГИЯ В КАЗАХСТАНЕ И МИРЕ: ОПЫТ, ТЕНДЕНЦИИ, ПЕРСПЕКТИВЫ материалы международной научно-практической конференции. Джакуповские чтения – 2025. – Алматы: Қазақ университеті, 2025. – 668 б.

ISBN 978-601-04-7228-0

Жинақта Қазақстандағы және әлемдегі психологияның дамуына қатысты өзекті мәселелер, Сатыбалды Мұқатайұлы Жақыповтың қосқан үлесі, психологиялық ғылымның дамуындағы ғалымның ғылыми мектептері қарастырылған. Жақыпов оқулары келесі секциялар бойынша жүрді: 1) Әлемдік және отандық психологияның даму тарихы мен үрдістері. Профессор С.М. Жақыповтың ғылыми ойлары мен психологиялық іс-әрекеті. 2) Әлеуметтік-психологиялық ғылымдағы жаңашылдықтар: тұрақты дамудың заманауи мәселелері, уақыт қиындықтары мен шешімдер. 3) Заманауи қатерлер алдындағы қолданбалы психология. 4) Заманауи психологиялық-педагогикалық ғылыми зерттеулер мен әзірлемелер. Басылым психологтарға, оқытушыларға, білім беру саласындағы мамандарға және психология мен педагогиканың дамуындағы заманауи мәселелерге қызығушылық танытқан барлық адамдарға арналған.

В сборнике рассмотрены актуальные вопросы развития психологии в Казахстане и мире, вклад профессора Сатыбалды Мукатаевича Джакупова, его научные школы в развитие психологической науки. Джакуповские чтения проходили по секциям: 1) История и тенденции развития мировой и отечественной психологии. Научные идеи и психологическая деятельность профессора С.М. Джакупова; 2) Инновации в социально-психологической науке: современные вопросы устойчивого развития, вызовы времени и решения; 3) Практическая психология перед вызовами современности; 4) Современные психолого-педагогические научные исследования и разработки. Издание адресовано психологам, преподавателям, специалистам в области образования, и всем тем, кто интересуется современными проблемами развития психологии и педагогики.

ӘОЖ 159.9 (574)

КБЖ 88.3 (5Қаз)

ISBN 978-601-04-7228-0

Конференция материалдары авторлық редакциямен шығарылды.
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2025

ТҰЛҒАНЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ПОЗИТИВТІ ОЙЛАУДЫҢ РӨЛІ

Әуелбаева А.Ж., Мырзағұлова М.Д.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті
Алматы, Қазақстан

Мақалада жағымды ойлау әдісінің тұлғаның эмоционалдық тұрақтылығын қалыптастырудағы маңызы жан-жақты қарастырылады. Тұлғаның өзін-өзі дамытуы, жетілдіруі, тәрбиелеуі мен басқару қабілеттері көбіне оның ішкі эмоционалдық күйінің тұрақтылығына тікелей байланысты. Қазіргі таңда білім беру мен тәрбиелеу жүйесінде оқу үдерісінің нәтижелілігімен қатар, білім алушылардың тұлғалық сапалық қасиеттерін дамыту мәселесіне де ерекше назар аударылуда.

Түйін сөздер: эмоционалды тұрақтылық, жағымды ойлау, тұлғалық даму, эмоциялық ұстамдылық.

В статье всесторонне рассматривается значение метода позитивного мышления в формировании эмоциональной устойчивости личности. Саморазвитие, самосовершенствование, самовоспитание и способность к саморегуляции во многом зависят от внутреннего эмоционального состояния человека. В современном образовательном и воспитательном процессе наряду с результативностью учебной деятельности особое внимание уделяется формированию качественных личностных характеристик обучающихся.

Ключевые слова: эмоциональная устойчивость, позитивный настрой, развитие личности, эмоциональная сдержанность.

The article comprehensively examines the significance of the positive thinking method in developing an individual's emotional stability. Self-development, self-improvement, self-education, and the ability to self-regulate largely depend on a person's internal emotional state. In today's educational and upbringing processes, alongside the effectiveness of academic performance, special attention is given to the development of learners' personal qualities.

Keywords: emotional stability, positive attitude, personality development, emotional restraint.

Қазіргі заманғы қарқынды өзгеріп жатқан цифрлық-ақпараттық қоғам жағдайында білім алушылардың эмоционалдық тұрақтылығын дамыту – педагогикалық, психологиялық және әлеуметтанулық зерттеулерде ерекше өзектілікке ие кешенді мәселе болып отыр. Оқушылардың оқу барысында түрлі эмоционалдық қиындықтарға қарсы тұра алуы, ең алдымен, олардың көңіл-күй деңгейі мен эмоционалдық ұстамдылығына тәуелді.

Эмоционалдық тұрақтылық оқу процесі мен оқу тәжірибесі аясында қалыптасатындықтан, бұл ұғым педагогикалық ғылымдар жүйесінде педагог маманның эмоционалдық мәдениетінің құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады. Эмоционалды тұрақтылықтың психологиялық негіздерін зерттеген Л.М. Аболин, В. Вилюнас, Л.Г. Дикая, В.И. Долгова, П.Б. Зильберман, А.Н. Леонтьев, В.Л. Маришук, Е.А. Милерян, Я. Рейковский, С.Л. Рубинштейн, О.А. Черникова сынды ғалымдар бұл қасиетті іс-әрекетпен тығыз байланысты феномен ретінде сипаттап, тұлғаның эмоционалдық саласын дамытудың маңызын тереңінен талдаған.

Тұлға – мәдени және жалпыадамзаттық құндылықтар жүйесінде өзіндік көзқарасы, идеалдары, ар-ұжданы, борышы мен жауапкершілігі қалыптасқан әлеуметтік бірлік. Оның әрекеттік дамуында эмоционалдық тұрақтылығы, сезімге беріктігі мен өзін-өзі реттеу қабілеті оқу үдерісінде, адамдармен қарым-қатынаста және өмірдің әртүрлі салаларында кездесетін түрлі қиындықтарға қарсы тұра білуімен ерекшеленеді.

Тұлғаның қоғамға бейімделуіндегі маңызды фактор – оның моральдық және эмоционалдық қанағаттану деңгейімен тікелей байланысты. Себебі адамның түрлі әлеуметтік ортаға сәтті бейімделуі мен оқу және сыныптан тыс әрекеттерде оңтайлы шешімдер қабылдауы оның педагогикалық талаптармен үйлескен ішкі өзіндік іс-әрекетінде көрініс табады.

Осыған орай, студенттердің тұлғалық дамуында тұрақты эмоционалдық көңіл-күйдің маңызы ерекше. Эмоционалды тұрақтылықты тұлғалық феномен әрі іс-әрекет ретінде

қарастыру – бұл ұғымды тұлғалық құрылыммен сабақтасқан оқу әрекетінің функционалдық қызметі арқылы зерделеуді қажет етеді.

Эмоционалды тұрақтылық мәселесі психологияда жан-жақты зерттелгенімен, оны білім беру, оқыту және тәрбиелеу процестеріндегі нақты қолданысын негіздеу – әлі де өзекті зерттеу бағыты болып қала береді.

Тұлғаның эмоционалды тұрақтылығын зерттеуде ғалымдар әртүрлі тұғырларды, жетекші идеяларды, зерттеу нысандарын басшылыққа ала отырып, өздерінің ғылыми тұжырымдарын айқындайды. Ғалымдар М.И. Дьяченко и В.А. Пономаренко білім алушылардың эмоционалды тұрақтылығын эмоционалды, ерік-жігерлілік, интеллектуалдық және мотивациялық компоненттердің интегративтік сипаты ретіндегі тұлғаның дамуымен айқындап, әр компоненттің субъект дамуындағы өз ерекшелігін ашып көрсетеді. Мәселен, эмоционалды компонент тұлғаның сезімталдығы, өмірдегі кейбір жағдайларға төтеп бере алмаушылығы, тұрақсыздық деңгейі, қобалжулардың қаншалықты дәрежеде көрінуімен талданады. Интеллектуалды компонент зияткерлік біліктердің шоғырлануы, тұлғаның танымдық белсенділігі мен өзін-өзі болжамдай алуы және өзін-өзі ұйымдастыруымен негізделеді. Мотивациялық компонент психологиялық кедергілерді жоюға, қалыпсыз жағдаяттарды реттей алуға бейімділіктен көрінеді. Ерік-жігерлілік компоненті адамның өзінің мінез-құлқын басқара алуы, әр ісіне деген жауапкершілігі және өзін-өзі бағалау мен өзін-өзі тексеруде құзыреттілік танытуымен дәйектеледі. (Дьяченко М.И., Пономаренко В. А. 1990. - № 1. - С. 106- 113.) [1].

Поляк ғалымы Я. Рейковский адамның эмоционалды тұрақтылығының екі ерекшелігін атап көрсетеді: 1) егер, эмоционалды қобалжу шектен шықпаса, онда тұлға эмоционалды тұрақтылыққа ие болады; 2) адамның мінез-құлқында бұзылушылықтардың болмауы, оның эмоционалды тұрақтылығын көрсетеді. (Рейковский Я. 2009. 392 с) [2].

Ал О.А. Черникова эмоционалды тұрақтылықты эмоциялық реакциялардың интенсивті көрінуі және оның мәселені шешуге ықпалы ретінде түсіндіреді. (Черникова О.А. 2009. – 237с.) [3]. Кез келген қиындық жағдайды басқара алу әртүрлі заңдылықтармен тұжырымдалады, сондықтан қазіргі ғылыми айналымда эмоционалды тұрақтылықты қалыптастырудың нақты механизмдері әлі де зерттеуді қажет етеді. Өйткені, бұл мәселе көп жағдайда тұлғалық сапалармен емес, керісінше психикалық ерекшеліктермен түйінделеді.

Бірқатар ғалымдар эмоционалды тұрақтылықты құзыреттіліктер тұрғысынан қарастырып, мұнда педагогикалық қолдау мен психологиялық сүйемелдеудің көпфункционалдығын алға тартады. Л.М. Аболин, П.Б. Зильберман, Е.А. Милерян, В.М. Писаренко және т.б зерттеушілер біртекті білімдер мен біліктердің пәндік және пәнаралық мазмұнында күнделікті өмірдегі, сабақтағы, оқудан тыс әрекеттердегі тұлғаның ішкі резервтерін дамытудағы, оның эмоциялық күйін тиімді реттеудің арнайы бағдарламаларын дайындаудың психологиялық- педагогикалық аспектілерін айқындап береді. Л.М.Аболиннің ойынша эмоционалды тұрақтылық - бұл шиеленісті әрі эмоционалды жағдайда денсаулыққа, өзін-өзі жақсы сезінуге одан әрі нәтижелерге елеулі жағымсыз әсер етпестен күрделі және жауапты әрекеттерді сәтті орындау қабілеттілігі. (Аболин Л.М. 2013.–262 с)[4]. Өзін-өзі бағалай алатын тәрбиелі тұлға өте жоғары эмоционалды жағдайда да әлеуметтік үйлестірушілік механизмдердің тоғысуында өзінің эмоциясын басқарып, тұрақтылықты сақтай алады. Эмоционалды тұрақтылық деңгейлерін өзін-өзі реттеу және әр адамның жекедаралық ерекшеліктеріне сәйкес дамытуға болатынын оқу-тәрбие үдерісінің дұрыс ұйымдастырылуы оқушылардың эмоционалды тұрақтылығының кепілі екендігін В.М. Писаренко дәйектеген. (Писаренко, В.М. 1986. - Т.7. - №5. - С. 62-72.) [5]. Мұнан біз оқушылардың эмоционалды тұрақтылығын дамытуда танымдық қабілеттер мен оқу дағдыларының маңызды рөл атқаратынын байқаймыз.

Қазақстандағы психология ғылымында тұлғаның эмоционалды дамуы мәселесі М.М. Мұқанов, С.М. Жақыпов, Д.М. Джусубалиева, Х.Т. Шерьязданова, К.Х. Закирьянов, А.М. Ким, С.И. Калиева, Н.А. Логинова, З.Б. Мадалиева және т.б ғалымдардың еңбектерінде қарастырылған. Профессор С.М. Жақыпов «тұлғаның эмоционалды реакцияларды түсіне алуы оның өзінің жеке даралығын түсінуімен сипатталады. Эмоцияға тыйым салу оны санадан алыстауға әкеледі» деп эмоцияны психологиялық өңдеудің қиындығын айтады. (Джакупов С.М. 2009. – 226 с.) [6].

«Эмоционалды тұрақтылық» ұғымына әртүрлі анықтамалар берілгенімен, бұл ұғымды тұжырымдап анықтау әлі де зерттеуді қажет етеді. Өйткені, кейбір зерттеушілер эмоционалдық тұрақтылықты «эмоцияның тұрақты болуы» деп түсінсе, кейбіреулері тұлғаның дағдарыстық

жағдайларға деген функционалды тұрақтылығы деп қарастырады. Эмоционалды тұрақтылықты анықтауда ғалымдар адамның шиеленісті ортада күрделі және жауапты міндеттерді ойдағыдай шеше алу қабілеттілігіне сүйенеді. Эмоциялардың даму проблемасы – философиялық, психологиялық және педагогикалық мәселелердің бірі.

Қазақстандық ғалымдар тұлғаның бойында эмоционалды тұрақтылықтың болмауын көбінесе баланың өзіне деген сенімсіздігінің болмауымен және әртүрлі табиғи, генетикалық және әлеуметтік факторлармен байланыстырады. Сондай-ақ бұл мәселеде эмоционалды қиындықтарды шешу үшін әртүрлі арт-терапияларды қолданудың тиімділігін алға тартады. Балалардың эмоционалды күйзелісі мәселелері, атап айтқанда, балалық шақтың беймазалылығы мәселесі өзінің ұзақ тарихына қарамастан, өзектілігін жоғалтпайды. Мазасыздық көптеген физикалық және психикалық проблемалардың қайнар көзі болуы мүмкін екендігі белгілі. Оның әрекеті әсіресе, әлеуметтік ортада және оқу үдерісі кезінде және жеке тұлғаның үйлесімді дамуы мен тұлғаның өзін-өзі қалыптастыруында кедергі болған кезінде және тұлғаның әлеуметтенуі мен әлеуметтік бейімделуі кезінде өз зиянын тигізеді. Сыртқы эмоцияларды көрсетпеу, ұстамдылық, жағымсыз жағдайларға сабырлылық және байсалдылықпен қарау қабілетін қалыптастыру педагог маманның міндеттерінің бірі деп айтуға болады. Оқушының мазасыздығының себебін анықтап, оның эмоционалды тұрақтылығын қалыптастыра отырып оны керісінше, оқушының жан-жақты дамуының қайнар көзіне айналдыруға болады. Мазасыздану адамның әр нәрседен секем алып, тынышсыздыққа, үрейлілікке, қорқынышқа деген бейімділігін көрсетеді. Көптеген ғылыми зерттеулерде мазасыздық ұзақ уақытқа созылатын қорқу сезімінен болатыны айтылады. М. Жұмабаев «Педагогика» (Баланы тәрбие қылу жолдары) атты кітабында «Қорқу сезімі - адам жаны бір бақытсыздық күткенде болады. Қорқу сезімінің бірнеше басқышы бар. Жеңіл қорқу-тынышсыздану деп, қатты қорқу-үрей ұшу деп аталады. Қорқу сезімінің күштілігі келе жатқан қорқыныштың шамасына, дененің сезімталдығына байлаулы. Қорқу сезімі неғұрлым күшті болса, оның жанға һәм денеге әсері де сонша күшті болады» деп қорқыныштың мазасыздыққа, тыныштықтың бұзылуына әкелетінін айтады. (Жұмабаев М. Педагогика. (Баланы тәрбие қылу жолдары) 1993.-112 б) [7]. Мұнан біз баланың қорқынышын басу үшін оған жылы, жақсы сөздер айтып тәрбие беру керектігін байқаймыз.

А.М. Прихожан мазасыздықты тұлғаның қауіп-қатерді сезінуге байланысты эмоционалды жайсыздықты бастан кешіруі екенін айта отырып, оны эмоциялық күй ретінде және тұлғалық ерекшелік немесе темперамент ретінде зерделеп, мазасыздықтың түрлерін келесі жағдайлармен байланысты: оқу үдерісіне байланысты – оқу мазасыздығы; өзі туралы ойларына байланысты – өзін-өзі бағалау мазасыздығы; қарым-қатынасқа байланысты- тұлғааралық мазасыздық деп бөліп жіктейді. (Прихожан, А.М. 2008. - §№ 2. - С. 11-17.) [8]. Жалпы алғанда үрейлену немесе мазасыздануды жағдайлық және тұлғалық деп қарастыру бізге баланың бойындағы түрлі алаңдатушылықты жоюға қажетті әдістерді таңдауға мүмкіндік береді. Әрине, психологиялық тұрғыда әртүрлі әдістер, жаттығулар мен тренингтер өте көп.

Педагогикалық іс-әрекетте эмоционалды тұрақтылықтың белгілері біріншіден, өзін-өзі реттеудің интегралды функционалды жүйесінің нәтижесі, өнімді іс-әрекет, екіншіден, индивидтің ерік-жігерлік және тұлғаның іс-әрекетіндегі эмоционалды, интеллектуалды қабілеттерді басқарушы болып саналады. «Эмоционалды тұрақтылық» ұғымы қазіргі уақытта «эмоционалды интеллект» түсінігімен бірге қарастырылуда. Эмоционалды интеллектісі жоғары адамдар позитивті, яғни жағымды ойлауға бейім болады. Алдына қойған мақсаты жоспарға сәйкес келмей, қиындықтар туындап жатса да ондай адамдар еш мойымайды. Керісінше, әр оқиғадан, әр істен сабақ пен тәжірибе алуға, одан дұрыс қорытынды шығаруға ұмтылады. Осындай өзін-өзі жігерлендіре алатын адамдарға мотивация жетістік әкеледі. Сөйтіп, мұндай тұлғалар эмоционалды тұрақтылықты сақтауға мүдделі болады. М.А. Манойлованың пайымдауында эмоционалды интеллект өзінің күйлері мен сезімдерін және басқа адамдардың сезімдерін білуді, қабылдауды және реттеуді қамтамасыз ететін коммуникативті және реттеуші тұлғалық қасиеттердің жиынтығы болып табылады. (Манойлова, М.А. 2008. – 128 с.) [9].

Осы тұрғыдан алғанда, білім беру жүйесінде тұлғаның ішкі ресурстарын, соның ішінде эмоционалды тұрақтылығын дамыту – жеке тұлғаның өмірлік табыстылығы мен әлеуметтену үдерісінің негізгі шарттарының бірі болып табылады. Эмоционалды тұрақты тұлға өзін қоршаған ортада сенімділікпен әрекет ете алады, күйзелісті жағдайларда дұрыс шешім қабылдауға бейім болады және әлеуметтік қатынастарда тепе-теңдікті сақтай біледі.

Жағымды ойлау – адамның ішкі сенімін нығайтып, өз мүмкіндіктеріне деген сенімді арттыратын қуатты психологиялық құрал. Бұл әдіс арқылы оқушы өзіне сенуді, болашаққа үмітпен қарауды, жағымсыз ойларды тежеп, өзін-өзі қолдай білуді үйренеді. Мұндай қабілеттердің қалыптасуы эмоционалдық тұрақтылықтың дамуына тікелей әсер етеді. Қорытындылай келе, тұлғаның эмоционалдық тұрақтылығын дамыту – тек психологиялық емес, сонымен қатар педагогикалық, әлеуметтік, мәдени маңызы зор кешенді процесс. Бұл үдерісте жағымды ойлау әдісін тиімді қолдану білім алушылардың өз-өзіне сенімді, белсенді және табанды болуына ықпал етеді. Эмоционалды тұрақты тұлға – бұл қоғамдағы өз орнын таба алатын, өмірлік қиындықтарға қарсы тұра алатын, саналы және жауапты азамат. Сондықтан қазіргі білім беру кеңістігінде бұл бағытты тереңдетіп зерттеу мен тәжірибеге ендіру – уақыт талабы.

Әдебиеттер

1. Дьяченко М.И., Пономаренко В. А. О подходах к изучению эмоциональной устойчивости // Вопросы психологии. - 1990. - № 1. - С. 106- 113.
2. Рейковский Я. Экспериментальная психология эмоций. Пер. с польского В.К. Вилюнаса. М.: Прогресс, 2009. 392 с
3. Черникова О.А. Психолого-педагогические условия развития эмоциональной устойчивости будущего учителя [Электронный ресурс]: диссертация кандидата педагогических наук: 13.00.08 /О.А. Черникова.- Барнаул, 2009. - 237с.
4. Аболин Л.М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека [Текст] / Л.М.Аболин. –Казань: КзУ, 2013.–262 с
5. Писаренко, В.М. Роль психики в обеспечении эмоциональной устойчивости человека [Текст] / В.М. Писаренко // Психологический журнал. - 1986. - Т.7. - №5. - С. 62-72.
6. Джакупов С.М. Становление экспериментальной этнопсихологии в Казахстане. Экспериментальная психология. Том. 2, № 2, 2009. – 226 с.
7. Жұмабаев М. Педагогика. (Баланы тәрбие қылу жолдары) Алматы: «Рауан» 1993. -112 б
8. Прихожан, А.А. § Причины, § профилактика § и § преодоление тревожности. // § Психологическая наука § и § образование. 2008. - § № 2. - С. 11-17.
9. Манойлова, М.А. Эмоциональный интеллект будущего педагога: акмеологическая диагностика и методы развития. (Учебно-методическое пособие). – Москва: «POLEOGRAFF PRESS», 2008. – 128 с.

СТРЕСКЕ ТҰРАҚТЫЛЫҚТЫ ЗЕРТТЕУДІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АМАЛДАРЫ

Турниязова Ж.К., Сангилбаев О.С.

Туран Университеті,
«Q» University
Алматы, Қазақстан

Мақалада отандық, ресейлік және шетелдік әдебиеттер негізінде тұлғаның стресске тұрақтылығы мәселесіне теориялық талдау жасалған. "Стресс" пен "стресске тұрақтылық" ұғымдарының түрлі ғылым салаларындағы түсіндірмелері мен негізгі теориялық тұжырымдар жүйеленген. Авторлар оны бейімделу мен психологиялық денсаулықты сақтаудың маңызды факторы ретінде сипаттайды.

Түйін сөздер: стресс, стресске тұрақтылық, бейімделу, психофизиологиялық күй, тұлға, психикалық шиеленіс, сыртқы қысым, теориялық талдау.

В статье представлен теоретический анализ проблемы стрессоустойчивости личности на основе отечественной и зарубежной литературы. Систематизированы определения понятий «стресс» и «стрессоустойчивость» в различных научных дисциплинах, а также основные теоретические положения. Авторы рассматривают стрессоустойчивость как важный фактор адаптации и сохранения психологического здоровья.

Ключевые слова: стресс, стрессоустойчивость, адаптация, психофизиологическое состояние, личность, психическое напряжение, внешнее давление, теоретический анализ.

I-СЕКЦИЯ * SECTION I

С.М. ЖАҚЫПОВ – ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУ ПСИХОЛОГИЯСЫНЫҢ КЛАССИК-МЕТОДОЛОГЫ XXI ҒАСЫРДАҒЫ БІЛІМ ПСИХОЛОГИЯСЫ: ҚИЫНДЫҚТАРЫ, ТРЕНДТЕР, ШЕШІМДЕР

С.М. ДЖАКУПОВ – МЕТОДОЛОГ-КЛАССИК ПСИХОЛОГИИ ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ. ПСИХОЛОГИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В XXI ВЕКЕ: ВЫЗОВЫ, ТРЕНДЫ, РЕШЕНИЯ

S.M. DZHAKUPOV – A CLASSICAL METHODOLOGIST OF EDUCATIONAL PSYCHOLOGY IN KAZAKHSTAN. EDUCATIONAL PSYCHOLOGY IN THE XXI CENTURY: CHALLENGES, TRENDS, SOLUTIONS

Тұрғынбаева Б.А.

ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУ – ОҚЫТУДЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ: ҚАЗІРГІ КОНТЕКСТЕГІ С.М. ЖАҚЫПОВТЫҢ ИДЕЯЛАРЫ	44

Ғайыпов З.С., Исеева М.Т.

САТЫБАЛДЫ ЖАҚЫПОВ МЕКТЕБІ	47

Жубаназарова Н.С., Сайлинова К.К.

С.М. ЖАҚЫПОВ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ТАНЫМДЫҚ ІС-ӘРЕКЕТ ПЕН ОЙЛАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ	49

Қасен Г.А.

ТЕХНОЛОГИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СУБЪЕКТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА ВУЗА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦИИ СОВМЕСТНО-ДИАЛОГИЧЕСКОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С.М. ДЖАКУПОВА	52

Әмірова Б.Ә.

СӘЛКЕН БАЛАУБАЕВТЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕҢБЕКТЕРІ МЕН АУДАРМАЛАРЫ	58

Изакова А.Т., Турманова Ж.Е.

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА: ЦЕЛЕПОЛАГАНИЕ И СМЫСЛООБРАЗОВАНИЕ В ПРОГРАММЕ «ТАЛАНТ-МЕНЕДЖМЕНТ» КАК РАЗВИТИЕ ИДЕЙ С.М. ДЖАКУПОВА	63

Кудиярова А. М.

ПСИХОАНАЛИЗ АВТОБИОГРАФИЧЕСКОЙ ПОЭМЫ ШАКЕРИМА	66

Кадыров К.Б., Каланходжаева К.Б.

ВЗАИМОСВЯЗЬ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ПРОФИЛЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ АСИММЕТРИИ И ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА У СТУДЕНТОВ	73

Бердиева Г.Ж.

ХАРАКТЕРИСТИКИ БУЛЛИНГА У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	78

Шакирова С.А., Сейталиева А.М.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СЕМЕЙНЫХ ЦЕННОСТЕЙ У МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ВЫЗОВОВ	82

Ахмедов Ш. А.

ЗНАЧЕНИЕ ИНТЕГРАТИВНОГО ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКОГО ТРЕНИНГА В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ РЕЧИ В ПСИХОЛИНГВИСТИКЕ	90

J.A. Yo'ldoshev

THE INFLUENCE OF SOCIAL MOTIVES AND STEREOTYPES ON DECISION-MAKING IN ADOLESCENTS	95

<i>Шайланов Е.С.</i>	
АТА-АНАЛАРДЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АҒАРТУ БАЛАЛАРДЫҢ ӨЛЕУМЕТТІК ӨЛ-АУҚАТЫН АРТТЫРУ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ	174
<i>Тойбаева Б.С.</i>	
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	180
<i>Мамырова М.И., Мазаркина А.Д.</i>	
МОТИВАЦИЯ КАК ФАКТОР УСПЕШНОСТИ В УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	190
<i>Мамырова М.И., Мамцева Н.Н.</i>	
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ КОГНИТИВНОЙ СФЕРЫ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	194
<i>Айтышева А.М., Берікқазы С.</i>	
СТУДЕНТТЕРДІҢ ТҰЛҒАЛЫҚ ҚАСИЕТТЕРІ МЕН ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚАБІЛЕТТЕРІНІҢ БАЙЛАНЫСЫ	198
<i>Әуелбаева А.Ж., Мырзағұлова М.Д.</i>	
ТҰЛҒАНЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ПОЗИТИВТІ ОЙЛАУДЫҢ РӨЛІ	203
<i>Турниязова Ж.К., Сангилбаев О.С.</i>	
СТРЕСКЕ ТҰРАҚТЫЛЫҚТЫ ЗЕРТТЕУДІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АМАЛДАРЫ	206
<i>Кулаева Т.Д.</i>	
ТҰЛҒАНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ ҚОРШАҒАН ОРТАНЫҢ ЫҚПАЛЫ	211
<i>Иванов Д.В., Калинина Л.Ю.</i>	
ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ФЕНОМЕНА «ДУОВЕКТОРНАЯ ОДАРЕННОСТЬ ДОШКОЛЬНИКОВ»	214